

РАЗМАТРАЊА О ОДБРАНИ ПЕШАДИСКОГ БАТАЉОНА

Када је реч о одбрани пешадиског батаљона каткад се сусрећемо са резонувањем да ће се она организовати и изводити, углавном, као и у току Другог светског рата. То се обично мотивише потребом да, при одбрани батаљона на маневарском земљишту и на тежишту одбране више јединице, ширина његовог одбранбеног рејона треба и даље да остане око 2—3 км, а дубина, такође, 2—3 км. Постоје мишљења да батаљон, с обзиром на своју величину, не претставља рентабилан атомски циљ. Полази се од критеријума да растреситост одбранбених распореда јединица треба да буде таква да обезбеди да један нуклеарни удар јачине 20 КТ не може избацити из строја веће снаге од једног батаљона (дивизиона). Због свега тога често се мисли да се потреба озбиљних промена у организацији и извођењу одбране намеће само у јединицама вишим од батаљона, док би код овог последњег, углавном, остало све по старом.

Привидно може изгледати да поменуто схватање није баш неосновано. Међутим, озбиљнија анализа тог проблема доводи до супротног закључка. Пешадиски батаљон као нижа тактичка јединица не претставља „свет за себе“ већ је он део пука и дивизије. Отуда промене које би се извршиле у оквиру пуковске и дивизиске одбране не могу а да не утичу и на начин организације и извођења батаљонске одбране. Довољно је само потсетити на захтев да у одбрани између батаљона морају постојати међупростори који би, према неким мишљењима, требали да буду 1 до 3 км. Батаљон мора често бити одговоран за одбрану једног, а изузетно и два међупростора. Кад не би постојали и други елементи, само тај био би довољан да услови не баш тако мале измене у физиономији батаљонске одбране. У прошлом рату батаљон је у саставу пуковске или дивизиске резерве почетком непријатељског напада обично био прикупљен у једном рејону у готовости за извођење противнапада. Сада он у циљу ефикасније противатомске заштите мора бити у што растреситијем распореду. То компликује услове за његову употребу у противнападима или у одбрани положаја на коме је распоређен.

Пешадиски батаљон ће се често наћи у улози предњег одреда (ПО) дивизије или евентуално пука и организовати и изводити одбрану у појасу обезбеђења, и то под *извесним новим условима* који

ће се састојати у томе да ће појас обезбеђења бити *шири и дубљи*, да ће у том појасу имати да се супротстави *оклопним и мотомеханизованим снагама*, које ће често претстављати главни ударни маљ, и *првом* ешелону нападача. Батаљон у улози ПО често ће бити оријентисан на то да по завршеној борби у појасу обезбеђења читав или делом снага остане у позадини нападача ради дејства на *партизански начин*, у улози *остављених* јединица.

Нови поступци које ће нападач примењивати у организацији и извођењу напада захтеваће, такође, промене у механизму батаљонске одбране.

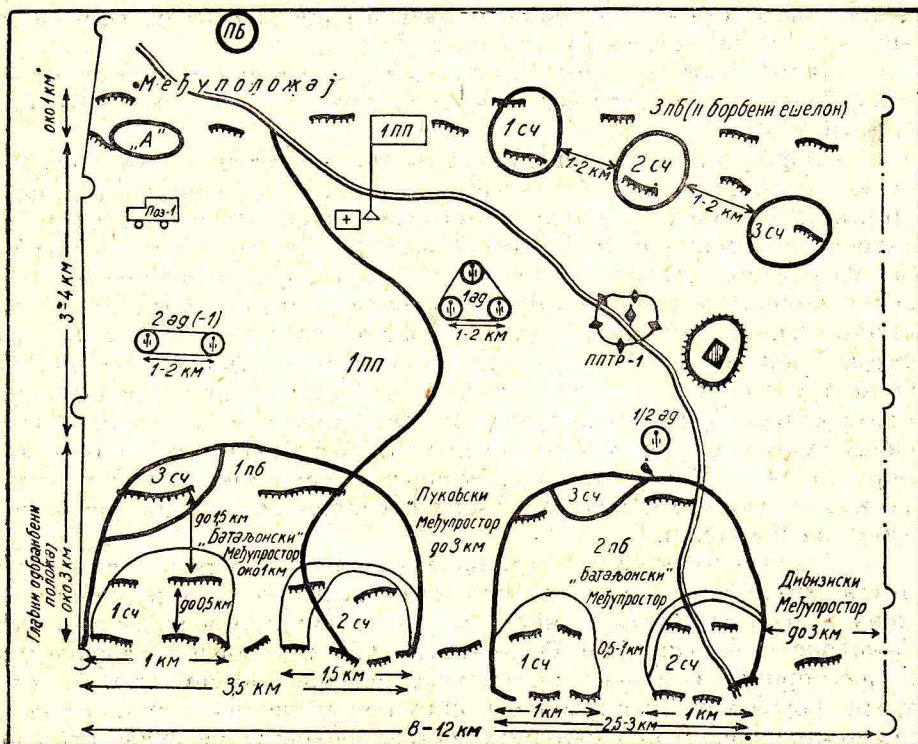
Формација и наоружање савременог пешадиског батаљона у поређењу са онима из минулог рата прилично су се изменили. У неким армијама аутоматска и полуаутоматска пушка потискује класичну, а ватрена моћ савременог батаљона *значајно је порасла* у поређењу са оном из Другог светског рата. Разуме се, тај пораст је релативан код сваке конкретне армије, што је условљено њеном материјално-техничком базом. Запажен је велики пораст *количине средстава за блиску противтенковску борбу* (у батаљону око 20 ручних бацача са пробојношћу 15—30 см и друга средства). Тенкови су у прошлом рату претстављали једно од одлучујућих средстава у рукама нападача. По свему судећи њихова улога у евентуалном будућем рату још ће више порастати. Због тога је веће осамостаљење пешадије у вођењу противтенковске борбе императивни захтев савремене одбране сваке јединице, па и батаљона.

Иако је тачно да ће батаљонска одбрана, природно, као и свака друга, са оном из Другог светског рата имати много заједничких елемената, она ће имати и много нових. Кључни проблеми савремене батаљонске одбране били би: организовање и извођење одбране у међупросторима; активност батаљонске одбране; организовање система ватре; борба у полуокружењу и окружењу; учешће у пуковском, односно дивизиском противнападу; организовање и извођење одбране у појасу обезбеђења у улози ПО.

Организовање и извођење одбране у међупросторима

Међупростори, који у оквиру одбранбених распореда јединица морају нужно постојати ради што ефикасније противатомске заштите, претстављају једну од *највећих објективних слабости* савремене одбране. Нападач ће настојати да се њима максимално користи у оквиру свога нападног маневра како би својим оклопним и мотомеханизованим снагама благовремено искористио ефекте атомских експлозија. Стара тежња нападача да *почесно слама браниочев борбени поредак* добила је још једну нову могућност. Отуда је за команданта пешадиског батаљона одбрана међупростора један од прворазредних проблема. Она треба да буде толико ефикасна да у потребној мери ограничи нападача у његовим настојањима да се тим међупросторима користи.

На овој шеми показани су међупростори у оквиру једне варијанте савремене одбране пука, када се овај налази на тежишту дивизијске одбране. Батаљон може имати различите обавезе у погледу одбране међупростора. Најчешће ће бити одговоран само за одбрану



једног међупростора и то дивизијског,¹⁾ а изузетно, када се налази на помоћном (правцу) рејону у оквиру пуковске одбране, за одбрану једног пуковског и једног дивизијског међупростора. Размотрићемо овај последњи случај, јер је он најтежи. Ширина пуковског међупростора износила би око 2, а дивизијског око 3 км, тако да би практично, батаљон бранио фронт ширине око 8 км. Део фронта ширине око 3 км посео би нормално, а остало би претстављало међупросторе. У таквој ситуацији батаљон може снаге распоредити равномерно, кордонски или изразити тежиште (батаљонски одбранбени чвор) на делу фронта и у одбрани појединих кључних објеката; или комбиновати први и други поступак. Прво решење би било нецелисходно, јер је кордонске одбранбене распореде осудила сва досадашња ратна

¹⁾ Ради краткоће међупросторе између пукова називаћемо „дивизијским“, између батаљона „пуковским“, између чета „батаљонским“, а између водова „четним“.

пракса и показала да обезбеђење надмоћности „на решавајућем месту и у решавајућем моменту“ претставља једну од законитости сваке одбране, па и батаљонске. Значи, батаљон мора и у савременим условима имати тежиште одбране које ће бити материјализовано групирањем већег дела снага. Пуковске међупросторе обично ће у својој заповести или одлуци одређивати КПП, дивизиске КПД, а батаљонске КПБ. И на маневарском земљишту услови за употребу нападачевих оклопних и мотомеханизованих снага неће бити подједнаки на целој ширини батаљонског или пуковског одбранбеног рејона. Изразитије маневарско и равничасто земљиште захтевало би гушће поседање, пошто нападачу нуди повољније услове за употребу свих родова војске, нарочито тенкова. Међутим, ефекат експлозије нуклеарних борбених средстава најјаче долази до изражаја баш на таквом земљишту, док испресецано земљиште пружа повољније услове за противатомску заштиту. Због тих и многих других разлога, у свакој конкретној борбеној ситуацији треба оценити да ли међупростор треба организовати на земљишту које је више или на земљишту које је мање маневарско.

Бранилац ће, морати применити разноврсна средства и разноврсне тактичке поступке у одбрани међупростора: запречавање, ватрена заштита, „паучинасто“ поседање итд. Борба нижих тактичких јединица у полуокружењу и окружењу као редован и нормалан поступак биће један од најсигурнијих начина одбране међупростора и средство за спречавање нападача да кроз међупросторе брзо убацује и масира своје класичне снаге. Батаљони и чете који се боре у окружењу и полуокружењу претстављали би неку врсту претећег мача на нападачевим боковима који би му онемогућавао да створи потребан простор за маневар оклопним и мотомеханизованим снагама. Истовремено, због самозаштите, нападач не би био у стању да употребљава нуклеарна борбена средства против батаљона који води бој у окружењу или полуокружењу. Међутим, биће и таквих ситуација које ће захтевати да батаљон не прими борбу у окружењу већ да се благовремено извуче. Но, у сваком случају, и напред поменуте мере за одбрану међупростора сачуваће свој пун значај. „Паучинасто“ поседање међупростора, у одбрани батаљона који је одговоран за одбрану једног пуковског и једног дивизиског међупростора, у мање-више кордонском распореду стрелачког вода или одељења у основи би промашило свој циљ. Такво одељење или вод били би умртвљени у погледу маневра, њихова ватрена снага разједињена, а морална снага разорена осећањем извесне *индивидуалне усамљености* појединог војника или групе бораца. Зато би требало да командант пешадиског батаљона за одбрану пуковског или дивизиског међупростора формира и *групно* употреби за сваки од њих по једно батаљонско ударно маневарско одељење. Састав ових одељења могао би бити различит, а најчешће око 30 војника под командом командира вода наоружаних ручним бацачима, пушкомитраљезима, аутоматима и бомбама. Ово одељење не би смело да се претвори у елеменат формације батаљона, већ га образовати по потреби, стим да најсмелији борци увек сачиња-

вају његово језгро, а остали да постепено прођу кроз ту улогу, јер је то одељење намењено за извршавање најтежих задатака.

Тактички поступци маневарских ударних одељења могу бити различити, али ће основна карактеристика њиховог дејства бити *изненадни и блиски удар*. Начелно, она ће дејствовати у групном распореду. Понекад ће одељење дочекати нападача из заседе у насељеном месту или на задњем нагибу виса, а каткад ће скривено у склоништу („бункеру“) — толико дубоком да обезбеђује пуну противатомску заштиту (око 3 м) — пропустити нападача да би се изненада појавило иза његових леђа. Биће случајева да ће упорно бранити неки објект у дубини међупростора (вис и сл.) и по цену борбе у окружењу да би батаљону створило време за извођење противнапада, а некада „скакањем“ од једног до другог одбранбеног ослонаца по дубини међупростора водити неку врсту задржавајуће одбране.

Одељење би своје дејство морало координирати са оним снагама (батаљона и више јединице) које учествују у одбрани међупростора. Тако, на пример, на дубини међупростора до 1 км била би детаљно испланирана заштита ватреним средствима батаљона, комбинована са ватром суседне и више јединице и системом запречавања, а дејство батаљонског маневарског ударног одељења развијало би се на већој дубини у циљу постизања изненађења и избегавања губитака од сопствене ватре.

Да ли ће се одељење по извршеном изненадном и блиском удару одмах или касније и како „одлепити“ од нападача зависиће не само од резултата удара, већ, пре свега, од стања и концепције даљег вођења батаљонске одбране.

Проблем одбране батаљонских и четних међупростора с обзиром на њихову ширину (батаљонски $\frac{1}{2}$ —1 км при одбрани пп на тежишту одбране или 1—2 км на помоћном правцу, а четни до $\frac{1}{2}$ км) био би, најчешће, решаван ватром комбинованом са запречавањем. Каткада би и командир чете формирао четно маневарско ударно одељење (јачине 10—15 људи) које би дејствовало у одговарајућем батаљонском међупростору. Коначно, у одбрани међупростора учествовала би и средства која су у рукама КПП и КПД ватром или ватром и ударом (ПАГ, ДАГ, ППТР, ДПТР, ПОЗ, пешадиске резерве итд.), али, ипак, треба очекивати да ће батаљон бити главни носилац одбране међупростора.

Активност батаљонске одбране

Има мишљења да у савременим условима не може бити говора о неким противнападима у одбрани тактичких јединица, поготову нижих, већ да ће се активност одбране обезбеђивати, углавном, у оквиру оперативних јединица. Такво схватање противречи читавом досадашњем ратном искуству и, посебно, нашем искуству из НОР-а. Примена таквог схватања нарочито би била штетна за армију која је технички инфериорнија од противника, јер делом и због тога главни

извор снаге одбране батаљона мора лежати у њеној активности комбинованој са одређеним степеном упорности. У том циљу батаљонска резерва морала би бити што јача — најчешће стрељачка чета, која би се распоређивала, обично, на крилу батаљонске одбране, спремна првенствено за извођење противнапада у пуковском, дивизиском и, ређе, батаљонском међупростору или у бреши створеној у батаљонском одбранбеном рејону дејством нуклеарног оружја нападача. Таква оријентација условљена је реалном претпоставком да ће нападач најчешће усмеравати своје најјаче ударе кроз међупросторе и брепше створене атомским експлозијама.

Батаљонска резерва би морала, по правилу, дејствовати у бок нападача уклињеног у међупростор или поменути брешу. Њено дејство у противнападу координирао би КПБ са дејством батаљонског ударног маневарског одељења и осталим снагама батаљона. Дакле, у савременим условима принцип: прикупити максимално могуће снаге батаљона за извођење противнапада, а оставити минимално неопходне за одбрану појединих рејона (праваца), добија још већи значај. Батаљонска ватрена група (минобацачи и евентуално придате 1—2 артиљериске батерије) треба у тој ситуацији да своју подршку сасређено пружи оној јединици која има најважнију улогу у противнападном маневру. Природно, биће и ситуација у којима се батаљон мора одрећи противнапада, као на пример, када је претрпео тешке губитке или када је нападач успео да изврши брзе обухватне продоре својим оклопним јединицама. Тада све напоре треба усмерити на одбрану кључних објеката, на стварање што повољнијих услова за продужење борбе у полуокружењу или окружењу или извлачење батаљона у дубину, уколико је то одобрено од стране претпостављеног старешине.

Ново у организацији ватреног система

Пошто ће нападачев први борбени ешелон најчешће сачињавати оклопне и мотомеханизоване снаге, *умешна организација блиске противтенковске ватре* ручним бацачима и другим средствима претстављаће *битан елемент* батаљонског ватреног система. Већи део тих средстава мора бити у рукама најсмелијих бораца распоређених у првој линији ровова и у саставу батаљонских маневарских ударних одељења, а мањи у дубини одбранбеног рејона у рукама бораца који ће ударом из заседа дочекати нападачеве тенкове. Бестрзајни топови и пт топови којима је евентуално ојачан батаљон дејствоваће, зависно од предвиђеног маневра, из рејона прве линије ровова, или из дубине батаљонског одбранбеног рејона.

Ватрена заштита међупростора ватреним средствима батаљона, виших јединица и маневарског ударног одељења, мора бити повезана са системом запречавања на раније изнет начин.

Док је раније батаљон организовао зону главне запречне ватре испред прве а запречну ватру испред треће линије ровова, сада ће,

услед повећаног отстојања између линија ровова (види шему), прежежан део бораца наоружан пушкама и аутоматима моћи само делимично учествовати у остварењу поменутих ватри. То, иако у знатно блажој мери, важи и за борце наоружане пушкомитраљезима, те отуда брижљиво искоришћавање митраљеза и пушкомитраљеза у остваривању поменутих ватри добија прворазредни значај. Озбиљно размишљање КПБ уз консултовања са командирима митраљеске и стрељачких чета треба да доведе до најрационалнијег распореда тешких митраљеза и маневровања њима у процесу одбраненог боја.

С обзиром на ширину и дубину одбраненог рејона КПБ треба да се оријентише на такву организацију система ватре која ће бити сасређена на *кружну ватрену заштиту* кључних одбранбених објеката.

Борба у полуокружењу и окружењу

Већ је раније истакнуто да батаљон у савременој одбрани, особито онај који се брани у саставу првог борбеног ешелона пука, односно дивизије, мора борбу у полуокружењу и окружењу сматрати мање-више редовним и нормалним тактичким поступком. То је потребно ради обезбеђења што веће упорности одбране и стварања повољних услова за противнападе (противударе) вишим тактичким и оперативним јединицама. Наравно, командант батаљона ће, пре свега, настојати да целисходном применом одбраненог маневра онемогући нападачу да га доведе у окружење, док ће борба у извесном полуокружењу бити, такорећи, стални пратилац батаљонске одбране. Док је раније командант батаљона, као уосталом и команданти свих других јединица, тежио да у условима борбе у окружењу обезбеди што већи обим *маневарског простора*, у савременој одбрани он тај проблем мора решавати, првенствено, из аспекта противатомске заштите и сигурности сопствених трупа. Наиме, он се мора определити за толики обим маневарског простора који ће нападачу онемогућити да се користи нуклеарним борбеним средствима због безбедности сопствених трупа. Треба очекивати да ће тај обим бити каткада мали (1—2 км²), јер ће нападач у таквим ситуацијама вероватно користити нуклеарне гранате мањих калибара (1, 2, 5 и 10 КТ). Зато добија изванредан значај фортификациско уређење једног или више кључних одбранбених објеката који ће се бранити у окружењу.

Пробој из окружења у циљу спајања са главним снагама више јединице или дејства у непријатељској позадини (по наређењу претпостављеног команданта или самоиницијативно) вршиће се најчешће ноћу, поготову ако нападач не располаже *средствима за ноћна гађања* на бази инфрацрвених зракова и ако врши окружење са изразито надмоћним снагама, особито оклопним и мотомеханизованим. Биће и таквих ситуација у којима ће батаљон требати да свој пробој координира са пуковским, односно дивизиским противнападом, који има за циљ сламање непријатељског напада или стварање батаљону повољних услова за извршење пробоја из окружења.

Учешће у пуковском, односно дивизиском противнападу

У одбрани се батаљон може наћи у улози другог борбеног ешелона пука на другом одбранбеном положају (међуположају) или у саставу другог борбеног ешелона дивизије на трећем одбранбеном положају (резервном) и сл. И у том случају он мора бити у растреситом распореду (1—2 километра, а каткада и више између стрељачких чета). Да би батаљон извршио своју улогу, необично је важно да КПБ обезбеди пуно поштовање и извршење свих мера противомске и противавионске заштите како на одбранбеном положају тако и за време кретања ка линији (рејону) противнапада. Батаљон ће морати да се креће конвергентно по четама, „сливајући“ се на одређеној линији противнапада који ће по правилу вршити из покрета. Зато је најбоље да ватрена средства (митраљезе, минобацаче и др.), којима ће ојачавати чете, КПБ расподели још пре поласка батаљона у противнапад. Од правовременог пристизања свих јединица на линију противнапада увелико ће зависити његов успех.

Одбрана у улози ПО дивизије (евентуално пука)

У прошлом рату батаљон је у улози ПО у појасу обезбеђења начелно изводио задржавајућу одбрану. У савременој одбрани командант дивизије мораће још пре почетка непријатељског напада одлучити да ли ће се батаљон вратити у састав дивизије или ће по завршеној борби у појасу обезбеђења остати, читав или делом снага, у непријатељској позадини и *дејствовати партизански*, повезано са осталим територијалним снагама. Од тога ће добрим делом зависити карактер одбранбеног маневра батаљона. У првом случају (који ће бити ређи), он ће мањом упорношћу бранити поједине одбранбене линије и објекте, примењујући задржавајућу одбрану и држећи своје снаге *што прикупљеније*, наравно, водећи рачуна о противомској заштити свога борбеног поретка. Ово ће бити могуће због чињенице да ће батаљон изводити одбрану у дивизиском појасу обезбеђења који ће бити и шири и дубљи од оног у прошлом рату (ширине око 20 и дубине 15—20 и више км) и да ће нападач настојати да брзим обухватним продорима оклопним и мотомеханизованим снагама разбије батаљон и да га почесно уништи.

Уколико батаљон остаје за дејство у непријатељској позадини, његов командант ће још у периоду организације одбране у појасу обезбеђења морати чете или борбене групе целисходног састава (ра-

споделом ватрених средстава и другим мерама) да оспособи за самостално дејство и предвиди улогу (сваке од њих не само у процесу извођења одбранбених борби већ и при бацавању у непријатељску позадину. Очигледно је да батаљон не може *одједаред* прећи у нападачеву позадину, већ се то мора вршити по деловима у току читаве борбе у појасу обезбеђења. Због тога КПБ у периоду организације одбране у појасу обезбеђења предвиђа, а у периоду динамике наређује појединим четама или борбеним групама: када ће се и у ком рејону пребацити у непријатељску позадину, који ће објект бранити упорно чак и по цену борбе у полуокружењу и окружењу, који рејони долазе у обзир за прикупљање батаљона у нападачевој позадини и када, итд.

Најзад, треба нагласити и то да батаљон у свима ситуацијама при одбрани у појасу обезбеђења треба да примењује такав маневар и такве методе борбе који ће што више *трошити* моћ нападача, разоткривати његове *намере* и *маневар* и присиљавати га да *групише* своје снаге до те мере да оне постану *рентабилан* циљ за браниочева нуклеарна борбена средства.
